

การบูรณาการความเชื่อเจ้าแม่สองนางตามหลักศรัทธาใน
พระพุทธศาสนา เพื่อส่งเสริมจริยธรรมของชุมชนอำเภอศรีเชียงใหม่
จังหวัดหนองคาย*

THE INTEGRATION OF THE BELIEF IN CHAO MAE SONG NANG BASED
ON BUDDHIST FAITH PRINCIPLES TO PROMOTE ETHICAL CONDUCT
IN THE COMMUNITY OF SI CHIANG MAI DISTRICT,
NONG KHAI PROVINCE

พระมหาบุญกอง กนตวีโร (โคตรชมภู)¹, พระภวนาวัชรมณี² และ พระมหาไพฑูรย์ สิริธมโม³

Phramaha Bunkong Kantaveero (khotchompoo)¹, Phra Phawana Watcharamuni²

and Phramaha Paitool Siridhammo³

¹⁻³มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

¹⁻³Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nong Khai Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: 6402105009@mcu.ac.th

วันที่รับบทความ : 1 พฤษภาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 12 พฤษภาคม 2569; วันที่ตอบรับบทความ : 14 พฤษภาคม 2569

Received 1 May 2026; Revised 12 May 2026; Accepted 14 May 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาหลักศรัทธา 4 ในพระพุทธศาสนา
2) เพื่อศึกษาสภาพความเชื่อเจ้าแม่สองนางในปัจจุบันของอำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย
3) เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อเจ้าแม่สองนางตามหลักศรัทธาในพระพุทธศาสนา เพื่อส่งเสริม

Citation:

* พระมหาบุญกอง กนตวีโร (โคตรชมภู), พระภวนาวัชรมณี และ พระมหาไพฑูรย์ สิริธมโม. (2569). การบูรณาการความเชื่อเจ้าแม่สองนางตามหลักศรัทธาในพระพุทธศาสนา เพื่อส่งเสริมจริยธรรมของชุมชนอำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(3), 186-201.

Phramaha Bunkong Kantaveero (khotchompoo), Phra Phawana Watcharamuni and Phramaha Paitool Siridhammo. (2026). The Integration Of The Belief In Chao Mae Song Nang Based On Buddhist Faith

Principles To Promote Ethical Conduct In The Community Of Si Chiang Mai District,

Nong Khai Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(3), 186-201.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

จริยธรรมของชุมชนอำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 34 รูป/คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และนำเสนอผลการวิจัยในลักษณะการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า

1) การศึกษาหลักศรัทธา 4 ในพระพุทธศาสนา พบว่าเป็นหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อในกฎแห่งกรรม ประกอบด้วย กัมมสัทธา วิปากสัทธา กัมมัสสกตาสัทธา และตถาคตโพธิสัทธา ซึ่งช่วยส่งเสริมให้บุคคลตระหนักถึงผลของการกระทำ มีความรับผิดชอบ และดำเนินชีวิตตามหลักศีลธรรม ส่งผลต่อการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของสังคมโดยรวม

2) การศึกษาสภาพความเชื่อเจ้าแม่สองนางในอำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย พบว่ายังคงมีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตของประชาชน ทั้งด้านศาสนา พิธีกรรม สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ โดยความเชื่อดังกล่าวช่วยเสริมสร้างคุณธรรม ความสามัคคี และการมีส่วนร่วมของชุมชน พร้อมทั้งส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่

3) การวิเคราะห์ความเชื่อเจ้าแม่สองนางตามหลักศรัทธาในพระพุทธศาสนา พบว่าเป็นการผสมผสานระหว่างความเชื่อท้องถิ่นกับหลักธรรมทางพุทธศาสนา ซึ่งมีบทบาทในการส่งเสริมจริยธรรมของประชาชน ทั้งด้านศาสนา พิธีกรรม สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนและการพัฒนาอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ความเชื่อ, เจ้าแม่สองนาง, หลักศรัทธา, พระพุทธศาสนา, ส่งเสริมจริยธรรม

Abstract

This research article aimed to: 1) study the Fourfold Faith Saddhā 4 in Buddhism; 2) investigate the current beliefs concerning Chao Mae Song Nang in Si Chiang Mai District, Nong Khai Province; and 3) analyze the beliefs surrounding Chao Mae Song Nang in accordance with Buddhist principles of faith in order to promote ethical values within the community of Si Chiang Mai District, Nong Khai Province. This study employed a qualitative research methodology. Data were collected from 34 key informants, including monks and laypersons, through

interview forms used as the primary research instrument. The data were analyzed using content analysis and presented through descriptive analysis.

The findings revealed that:

1) The study of the Fourfold Faith *Saddhā* 4 in Buddhism showed that it is a doctrinal principle related to belief in the law of karma, consisting of *Kamma-saddhā* faith in karma, *Vipāka-saddhā* faith in the results of karma, *Kammasakatā-saddhā* faith that beings are owners of their actions, and *Tathāgata-bodhi-saddhā* faith in the enlightenment of the Buddha. These principles encourage individuals to recognize the consequences of their actions, develop responsibility, and conduct their lives according to moral principles, thereby contributing to the cultivation of morality and ethics within society as a whole.

2) The study of the current beliefs concerning Chao Mae Song Nang in Si Chiang Mai District, Nong Khai Province, found that such beliefs continue to play an important role in the way of life of local people in terms of religion, rituals, society, culture, and economy. These beliefs help strengthen morality, unity, and community participation, while also promoting cultural tourism in the area.

3) The analysis of the beliefs concerning Chao Mae Song Nang in relation to Buddhist principles of faith indicated that such beliefs represent a synthesis between local folk beliefs and Buddhist teachings. This integration contributes significantly to the promotion of public ethics in religious, ritualistic, social, cultural, and economic dimensions, resulting in stronger communities and sustainable development.

Keywords: Belief, Chao Mae Song Nang, Fourfold Faith, Buddhism, Ethical Promotion

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญของสังคมไทยทั้งในด้านความเชื่อ ค่านิยม และการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะหลักธรรมเกี่ยวกับ “ศรัทธา” ซึ่งเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของการพัฒนาจิตใจและคุณธรรมของมนุษย์ หลักศรัทธา 4 ได้แก่ กัมมสัทธา วิปากสัทธา กัมมัสสกตาสัทธา และตถาคตโพธิสัทธา เป็นหลักธรรมที่มุ่งเน้นให้บุคคลเชื่อมั่นในกฎแห่งกรรม ตระหนักถึงผลของการกระทำ และดำเนินชีวิตอย่างมีความรับผิดชอบ อันเป็นพื้นฐานของการสร้างจริยธรรมในสังคม (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2546) นอกจากนี้ ศรัทธาในพระพุทธศาสนายังมีบทบาทสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมของบุคคลให้ดำเนินไปในแนวทางที่ถูกต้องดีงาม โดยช่วยเสริมสร้างความสำนึกในคุณค่าของความดี ความซื่อ และผลของการกระทำ ซึ่งส่งผลต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขของสังคม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2555) ในขณะเดียวกัน สังคมไทยโดยเฉพาะในระดับชุมชนท้องถิ่น ยังคงมีความเชื่อพื้นบ้านที่ดำรงอยู่ควบคู่กับพระพุทธศาสนา ความเชื่อเหล่านี้สะท้อนถึงภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งมีบทบาทต่อวิถีชีวิตและการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม (เสถียร โพธิ์นันทะ, 2540) ความเชื่อเกี่ยวกับ “เจ้าแม่สองนาง” ในอำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย เป็นหนึ่งในความเชื่อสำคัญที่ประชาชนให้ความเคารพนับถือ โดยมีบทบาททั้งในด้านจิตใจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน อีกทั้งยังเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทางประเพณีและการรวมกลุ่มของประชาชนในพื้นที่ (สุพัตรา สุภาพ, 2545) อย่างไรก็ตาม ความเชื่อดังกล่าวมิได้ดำรงอยู่อย่างแยกส่วน หากแต่มีการผสมผสานกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างกลมกลืน จึงเป็นประเด็นที่ควรศึกษาเพื่อทำความเข้าใจบทบาทของความเชื่อในการส่งเสริมจริยธรรมและการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน (ประเวศ วะสี, 2550)

ซึ่งจากการลงพื้นที่ภาคสนามของผู้วิจัยเพื่อศึกษาสภาพปัญหาปัจจุบัน พบว่า ในยุคปัจจุบัน สังคมไทยเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากกระแสโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้เกิดปัญหาทางจริยธรรม เช่น การขาดความรับผิดชอบ การยึดถือประโยชน์ส่วนตน และการลดลงของค่านิยมทางสังคม ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเข้มแข็งของชุมชน (สุนน อมรวิวัฒน์, 2544) แม้ว่าชุมชนอำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย จะยังคงรักษาความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าแม่สองนางไว้ได้ แต่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอาจทำให้ความเชื่อดังกล่าวลดบทบาทลง หรือถูกตีความไปในลักษณะที่ไม่สอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2548) อีกทั้งยังขาดการศึกษาเชิงวิชาการที่วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อ

ท้องถิ่นกับหลักศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในมิติของการส่งเสริมจริยธรรมของประชาชนในชุมชน (พระไพศาล วิสาโล, 2553) ซึ่งจากปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ต้องศึกษา โดยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมุ่งศึกษาข้อมูลเชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ประชาชนท้องถิ่น และประชาชนทั่วไปที่มีความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าแม่สองนาง ซึ่งกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวมีบทบาทสำคัญในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับหลักศรัทธา 4 และสภาพความเชื่อในบริบทของชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

จากความเป็นมา ปัญหาของการวิจัย และการกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทำให้ผู้วิจัยได้ความสำคัญของการวิจัย ในหลายมิติ กล่าวคือ เป็นการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการบูรณาการระหว่างหลักศรัทธาในพระพุทธศาสนากับความเชื่อท้องถิ่น ซึ่งเป็นประเด็นที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคมไทยในระดับชุมชน นอกจากนี้ ยังช่วยอธิบายบทบาทของความเชื่อในการกำหนดพฤติกรรมและจริยธรรมของประชาชน รวมทั้งเสนอแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน (โกวิทย์ พวงงาม, 2553) ที่จะได้ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย ประกอบไปด้วย 1. องค์ความรู้เกี่ยวกับหลักศรัทธา 4 และบทบาทต่อการดำเนินชีวิตของประชาชน 2. ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับสภาพความเชื่อเจ้าแม่สองนางในชุมชนอำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย 3. แนวทางการประยุกต์ใช้ความเชื่อท้องถิ่นร่วมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อส่งเสริมจริยธรรมของชุมชน เป็นข้อมูลสำหรับหน่วยงานและองค์กรชุมชนในการพัฒนาสังคมบนฐานศาสนาและวัฒนธรรม และเป็นแนวทางสำหรับการศึกษาวิจัยต่อยอดในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักศรัทธา 4 ในพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาสภาพความเชื่อเจ้าแม่สองนางในปัจจุบันของอำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย
3. เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อเจ้าแม่สองนางตามหลักศรัทธาในพระพุทธศาสนา เพื่อส่งเสริมจริยธรรมของชุมชนอำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ศึกษาความเชื่อเจ้าแม่สองนางตามหลักศรัทธาในพระพุทธศาสนา เพื่อส่งเสริมจริยธรรมของชุมชนอำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมุ่งศึกษาปรากฏการณ์ความเชื่อของชุมชนในเชิงลึก และวิเคราะห์เชื่อมโยงกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง 3 ประการ ได้แก่ (1) ศึกษาหลักศรัทธา 4 (2) ศึกษาสภาพความเชื่อเจ้าแม่สองนางในปัจจุบัน และ (3) วิเคราะห์ความเชื่อดังกล่าวเพื่อส่งเสริมจริยธรรมของชุมชน

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเน้นการศึกษาข้อมูลเชิงลึกจากเอกสารทางพระพุทธศาสนาและข้อมูลภาคสนาม เพื่อทำความเข้าใจความหมาย บริบท และบทบาทของความเชื่อในชุมชนอย่างรอบด้าน

2. พื้นที่ในการวิจัย พื้นที่ศึกษา ได้แก่ อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าแม่สองนางที่ยังคงปรากฏอย่างต่อเนื่องในวิถีชีวิตของประชาชนทั้งในด้านศาสนา ประเพณี และสังคม

3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 34 รูป/คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากความรู้ ความเกี่ยวข้อง และประสบการณ์ที่สัมพันธ์กับประเด็นการวิจัย ประกอบด้วย พระสงฆ์หรือผู้นำทางศาสนา ผู้นำชุมชนหรือผู้มีบทบาทในท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้รู้ด้านวัฒนธรรม ประชาชนทั่วไปที่มีความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าแม่สองนาง ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มดังกล่าวสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับหลักศรัทธา 4 และสภาพความเชื่อในบริบทของชุมชนได้อย่างครอบคลุม

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือหลักที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยแบ่งประเด็นคำถามออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ประเด็นเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในหลักศรัทธา 4 ประเด็นเกี่ยวกับสภาพความเชื่อเจ้าแม่สองนางในปัจจุบัน ประเด็นเกี่ยวกับการเชื่อมโยงความเชื่อกับการส่งเสริมจริยธรรมของชุมชน แบบบันทึกภาคสนาม (Field Notes) ใช้สำหรับจดบันทึกบริบท พฤติกรรม และข้อมูลที่ได้จากการสังเกตระหว่างการสัมภาษณ์

5. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ แบบสัมภาษณ์ได้รับการพัฒนาโดยศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำไปตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content

Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนาและการวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 3 ท่าน และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ ก่อนนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับผู้ให้ข้อมูลจริง เพื่อให้เครื่องมือมีความเหมาะสมและชัดเจน

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ละราย ใช้ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ประมาณ 45-60 นาทีต่อคน พร้อมทั้งบันทึกเสียงและจดบันทึกข้อมูลภาคสนาม ก่อนการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูล และรักษาความลับของข้อมูลตามหลักจริยธรรมการวิจัย

7. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยมีขั้นตอนดังนี้ การถอดเทปข้อมูลจากการสัมภาษณ์อย่างละเอียด การอ่านทบทวนข้อมูลเพื่อทำความเข้าใจภาพรวม การจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นของวัตถุประสงค์การวิจัย การตีความและเชื่อมโยงข้อมูลกับหลักศรัทธา 4 ในพระพุทธศาสนา การสังเคราะห์ข้อมูลเพื่ออธิบายบทบาทของความเชื่อในการส่งเสริมจริยธรรมของชุมชน

8. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล (Trustworthiness) ดังนี้ การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยเปรียบเทียบข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ การให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล (Member Checking) การตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review)

9. การนำเสนอผลการวิจัย ผลการวิจัยนำเสนอในลักษณะการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยเชื่อมโยงข้อมูลจากภาคสนามกับหลักศรัทธา 4 ในพระพุทธศาสนา พร้อมทั้งสังเคราะห์เป็นแนวทางในการส่งเสริมจริยธรรมของชุมชนอำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ศึกษาความเชื่อเจ้าแม่สองนางตามหลักศรัทธาในพระพุทธศาสนา เพื่อส่งเสริมจริยธรรมของชุมชนอำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งศึกษาทั้งมิติของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและความเชื่อท้องถิ่นที่ดำรงอยู่ในสังคม โดยเฉพาะการทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่าง “หลักศรัทธา 4” กับความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าแม่สองนาง ซึ่งเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของประชาชนในพื้นที่ การศึกษานี้ให้ความสำคัญกับการ

วิเคราะห์บทบาทของความเชื่อดังกล่าวต่อการกำหนดพฤติกรรม ค่านิยม และจริยธรรมของชุมชนในบริบทสังคมร่วมสมัย อันนำไปสู่ข้อค้นพบที่สะท้อนถึงการผสมผสานระหว่างหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญ

วัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาหลักศรัทธา 4 ในพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า หลักศรัทธา 4 ในพระพุทธศาสนาเป็นหลักธรรมพื้นฐานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการกำหนดทัศนคติและพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม โดยประกอบด้วย กัมมสัทธา คือ ความเชื่อในกฎแห่งกรรม วิปากสัทธา คือ ความเชื่อในผลของกรรม กัมมัสสกตาสัทธา คือ ความเชื่อว่าสัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน และตถาคตโพธิสัทธา คือ ความเชื่อในปัญญาการตรัสรู้ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หลักศรัทธาดังกล่าวมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังจิตสำนึกด้านคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่บุคคล จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีความเข้าใจในหลักศรัทธา 4 โดยเฉพาะในมิติของความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมและผลของกรรม ซึ่งมีอิทธิพลโดยตรงต่อการดำเนินชีวิต กล่าวคือ บุคคลที่มีความเชื่อในหลักดังกล่าวจะมีแนวโน้มในการระมัดระวังการกระทำของตน ไม่เบียดเบียนผู้อื่น และมุ่งกระทำความดีอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ หลักศรัทธา 4 ยังช่วยสร้างความตระหนักรู้ในความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ทำให้บุคคลสามารถควบคุมพฤติกรรมของตนให้อยู่ในกรอบของศีลธรรม ดังนั้น หลักศรัทธา 4 จึงมีใช้เพียงหลักคำสอนเชิงนามธรรม หากแต่เป็นกลไกสำคัญในการหล่อหลอมพฤติกรรมของมนุษย์ และเป็นพื้นฐานของการสร้างสังคมที่มีความสงบสุข มีระเบียบ และตั้งอยู่บนหลักคุณธรรมอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ที่ 2 ศึกษาสภาพความเชื่อเจ้าแม่สองนางในปัจจุบันของอำเภอสรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า ความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าแม่สองนางยังคงมีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตของประชาชนในอำเภอสรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย โดยปรากฏอย่างชัดเจนในหลายมิติ ทั้งด้านศาสนาและจริยธรรม ด้านพิธีกรรมและประเพณี ด้านสังคมและวัฒนธรรม รวมถึงด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว ในด้านศาสนาและจริยธรรม ประชาชนมีความเชื่อว่าเจ้าแม่สองนางเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คอยคุ้มครองและให้พร ส่งผลให้เกิดแรงจูงใจในการประพฤติปฏิบัติตนในทางที่ดี เช่น การทำบุญ การรักษาศีล และการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ในด้านพิธีกรรมและประเพณี พบว่าชุมชนยังคงมีการจัดพิธีบวงสรวง การทำบุญ และกิจกรรมประเพณีที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความสามัคคีและความร่วมมือของคนในชุมชน ในด้านสังคมและวัฒนธรรม ความเชื่อดังกล่าวทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของ

กิจกรรมทางสังคมที่ช่วยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน ขณะเดียวกัน ในด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว ความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าแม่สองนางยังมีบทบาท ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สร้างรายได้ และกระตุ้นเศรษฐกิจในท้องถิ่น โดยสรุป ความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าแม่สองนางยังคงเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยหล่อหลอมโครงสร้างทาง สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจของชุมชนให้ดำรงอยู่อย่างมีเอกลักษณ์และความต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์ที่ 3 วิเคราะห์ความเชื่อเจ้าแม่สองนางตามหลักศรัทธาในพระพุทธศาสนา เพื่อส่งเสริมจริยธรรมของชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าแม่สองนางเป็นความ เชื่อท้องถิ่นที่มีการผสมผสานกับหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาอย่างกลมกลืน โดยสามารถ เชื่อมโยงกับหลักศรัทธา 4 ได้อย่างเป็นระบบ และมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมจริยธรรมของ ประชาชนในชุมชน ในด้านพระพุทธศาสนา ความเชื่อดังกล่าวช่วยกระตุ้นให้ประชาชนตระหนัก ถึงผลของการกระทำและยึดมั่นในหลักศีลธรรม เช่น การทำบุญ การรักษาศีล และการ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ในด้านประวัติและตำนาน ความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าแม่สองนางช่วยปลูกฝัง คุณค่าทางจริยธรรมและสร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของชุมชน ในด้านพิธีกรรมและ ประเพณี ความเชื่อดังกล่าวส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ก่อให้เกิดความสามัคคีและ ความเข้มแข็งของชุมชน ขณะที่ในด้านสังคมและวัฒนธรรม ความเชื่อทำหน้าที่เป็นกลไกในการ รักษาและถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นจากรุ่นสู่รุ่น ส่วนในด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว ความ เชื่อมีบทบาทในการสร้างรายได้และเพิ่มศักยภาพของชุมชนในมิติของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังนั้น การบูรณาการความเชื่อท้องถิ่นเข้ากับหลักศรัทธาในพระพุทธศาสนา จึงเป็นแนวทาง สำคัญในการส่งเสริมจริยธรรม เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และนำไปสู่การพัฒนาสังคม อย่างสมดุลและยั่งยืนในระยะยาว

อภิปรายผล

การอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาหลักศรัทธา 4 ในพระพุทธศาสนา จากผลการวิจัยที่พบว่า หลักศรัทธา 4 ในพระพุทธศาสนาเป็นกลไกสำคัญในการกำหนด พฤติกรรมและจริยธรรมของมนุษย์ สามารถอภิปรายได้ว่า ศรัทธาในบริบทของพระพุทธศาสนา ไม่ใช่เพียงความเชื่อแบบงมงาย แต่เป็นความเชื่อที่ตั้งอยู่บนเหตุผลและปัญญา โดยเฉพาะความ เชื่อในกฎแห่งกรรม (กัมมสัทธา) และผลของกรรม (วิปากสัทธา) ซึ่งทำให้บุคคลตระหนักถึง ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิด

เรื่อง “กรรม” ในพระพุทธศาสนา ที่อธิบายว่าการกระทำทั้งทางกาย วาจา และใจ ล้วนส่งผลต่อชีวิตของบุคคลในปัจจุบันและอนาคต (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2546) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดทางจริยศาสตร์เชิงพุทธที่เน้นการพัฒนาตนผ่านการตระหนักรู้และความรับผิดชอบต่อตนเอง ซึ่งเป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2555) ในเชิงทฤษฎีทางสังคม ความเชื่อในกฎแห่งกรรมสามารถอธิบายได้ในกรอบของทฤษฎีการควบคุมทางสังคม (Social Control Theory) ซึ่งมองว่าความเชื่อและค่านิยมเป็นกลไกสำคัญในการควบคุมพฤติกรรมของบุคคลให้ปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคม (สุพัตรา สุภาพ, 2545) ดังนั้น หลักศรัทธา 4 จึงทำหน้าที่เป็น “เครื่องมือทางวัฒนธรรม” ที่ช่วยกำกับพฤติกรรมของประชาชนให้อยู่ในกรอบของคุณธรรมและจริยธรรม

การอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาสภาพความเชื่อเจ้าแม่สองนางในปัจจุบันของอำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย จากผลการวิจัยที่พบว่า ความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าแม่สองนางยังคงมีบทบาทสำคัญในหลายมิติของชีวิตชุมชน สามารถอธิบายได้ว่า ความเชื่อดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของ “ระบบวัฒนธรรม” ที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงคนในสังคมเข้าด้วยกัน ทั้งในทางจิตใจ สังคม และพิธีกรรม ข้อนี้นี้สอดคล้องกับแนวคิดทางมานุษยวิทยาที่มองว่าความเชื่อและพิธีกรรมเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคม และช่วยลดความตึงเครียดหรือความไม่แน่นอนในชีวิต (เสถียร โพธิ์นันทะ, 2540) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง “ชุมชนเข้มแข็ง” ที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนและการใช้ทุนทางวัฒนธรรมในการพัฒนาสังคม (ประเวศ วะสี, 2550) ในด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว ความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าแม่สองนางยังสามารถอธิบายได้ในกรอบของ “ทุนทางวัฒนธรรม” (Cultural Capital) ที่ช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชน ทั้งในรูปของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการสร้างรายได้ให้กับประชาชน (โกวิทย์ พวงงาม, 2553) ดังนั้น ความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าแม่สองนางจึงมิใช่เพียงความเชื่อเชิงศาสนา แต่เป็นกลไกทางสังคมที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างความสามัคคี ความร่วมมือ และความยั่งยืนของชุมชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วันชัย สอนศิริ (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “กระบวนการสร้างศรัทธาและพัฒนาปัญญาของพระมงคล สิทธิอาจารย์ (หลวงพ่อรวย ปาสาทิโก) วัดตะโก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” พบว่า ศรัทธาเป็นคุณธรรมพื้นฐานที่ก่อให้เกิดความมั่นใจและความเชื่อถือ อันนำไปสู่การพัฒนาจิตตามหลักไตรสิกขา ได้แก่ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา โดยสำหรับบรรพชิต ศรัทธาช่วยระงับนิวรณ์และส่งเสริมการเจริญกุศลธรรม ส่วนคฤหัสถ์ ศรัทธาเป็นหลักในการดำเนิน

ชีวิตอย่างมีศีลธรรมและความระมัดระวังในการกระทำ นอกจากนี้ หลวงพ่อรวยได้ชี้แนวทางปฏิบัติธรรมอย่างเคร่งครัดเป็นแบบอย่าง ทำให้เกิดศรัทธาจากผู้พบเห็น และต่อยอดไปสู่การปลูกฝังศรัทธาในพระรัตนตรัย พร้อมทั้งส่งเสริมคุณธรรมในสังคม กระบวนการสร้างศรัทธาของท่านประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ การสร้างศาสนวัตถุเพื่อเป็นสัญลักษณ์แห่งศรัทธา การดำเนินงานด้านสาธารณสงเคราะห์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน การสร้างสาธารณประโยชน์เพื่อส่วนรวม และการเผยแผ่ศาสนาธรรมเพื่อให้ประชาชนนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ผลการวิจัยสรุปเป็นโมเดล “RUAY” ซึ่งสะท้อนการบูรณาการระหว่างศรัทธา ปัญญา และการพัฒนาสังคมอย่างเป็นระบบ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมพระพุทธศาสนาและพัฒนาชุมชนให้มีคุณธรรมและความยั่งยืนได้

การอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อเจ้าแม่สองนางตามหลักศรัทธาในพระพุทธศาสนา เพื่อส่งเสริมจริยธรรมของชุมชนอำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย จากผลการวิจัยที่พบว่า ความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าแม่สองนางสามารถเชื่อมโยงกับหลักศรัทธาในพระพุทธศาสนา และมีบทบาทในการส่งเสริมจริยธรรมของชุมชน สามารถอภิปรายได้ว่า ปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนถึง “การบูรณาการทางวัฒนธรรม” ระหว่างความเชื่อท้องถิ่นกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าพระพุทธศาสนาในสังคมไทยมีลักษณะยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวเข้ากับบริบทของท้องถิ่นได้ โดยไม่ขัดแย้งกับความเชื่อดั้งเดิม หากแต่ช่วยเสริมสร้างความหมายและคุณค่าทางจริยธรรมให้กับความเชื่อเหล่านั้น (พระไพศาล วิสาโล, 2553) ในเชิงจริยธรรม ความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าแม่สองนางทำหน้าที่เป็นแรงจูงใจภายนอก (External Motivation) ที่กระตุ้นให้บุคคลประพฤติปฏิบัติตามหลักศีลธรรม ขณะที่หลักศรัทธา 4 ทำหน้าที่เป็นแรงจูงใจภายใน (Internal Motivation) ที่ช่วยให้บุคคลเข้าใจเหตุและผลของการกระทำอย่างลึกซึ้ง ซึ่งทั้งสองส่วนนี้ทำงานร่วมกันอย่างเกื้อกูล (สุนน อมรวิวัฒน์, 2544) นอกจากนี้ การผสมผสานดังกล่าวยังช่วยเสริมสร้าง “จริยธรรมเชิงชุมชน” (Community Ethics) ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้ (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2548) ดังนั้น การบูรณาการความเชื่อเจ้าแม่สองนางกับหลักศรัทธาในพระพุทธศาสนา จึงเป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริมจริยธรรมของชุมชน โดยอาศัยทั้งมิติทางจิตใจ สังคม และวัฒนธรรมร่วมกันอย่างสมดุล และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาภัทร อภิญาภรณ์ อาภาสุโร (เชื้อผาเต่า) (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์หลักศรัทธาทางพระพุทธศาสนากับพลวัตการเปลี่ยนแปลงทางความเชื่อในสังคมไทย” พบว่า ศรัทธาใน

พระพุทธศาสนาเป็นความเชื่อที่ตั้งอยู่บนเหตุผลและการใช้ปัญญาพิจารณาก่อนการปฏิบัติ โดยสอดคล้องกับหลักศรัทธา 4 ได้แก่ กัมมสัทธา วิปากสัทธา กัมมัสสกตาสัทธา และตถาคตโพธิสัทธา ซึ่งเป็นพื้นฐานของความเข้าใจเกี่ยวกับกรรมและผลของกรรมในชีวิตมนุษย์ ในด้านพลวัตของความเชื่อในสังคมไทย พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงจากทั้งปัจจัยภายในและภายนอก โดยปัจจัยภายใน ได้แก่ พุทธบริษัท 4 ซึ่งหากมีความรู้ในพระธรรมวินัยจะสามารถพิจารณาและเลือกเชื่อได้อย่างเหมาะสม ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลให้ต้องมีการปรับตัวโดยยังคงยึดหลักพระธรรมวินัยเพื่อไม่ให้เกิดความคลาดเคลื่อนทางศาสนา นอกจากนี้ การวิเคราะห์หลักศรัทธาในพระพุทธศาสนาเถรวาทพบว่าคนส่วนใหญ่เข้าใจว่ากรรมเป็นการกระทำของตนเอง ผลของกรรมย่อมแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ทุกคนมีกรรมเป็นของตน และมีความเชื่อมั่นในพระพุทธเจ้าว่าตรัสรู้จริง ดังนั้น หลักศรัทธา 4 จึงเป็นกลไกสำคัญในการกำกับความเชื่อและการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับหลักธรรมอย่างเหมาะสมในสังคมที่เปลี่ยนแปลง

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง “ศึกษาความเชื่อเจ้าแม่สองนางตามหลักศรัทธาในพระพุทธศาสนา เพื่อส่งเสริมจริยธรรมของชุมชนอำเภอสรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพจากการวิเคราะห์ข้อมูลตามกระบวนการวิจัย ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลในแต่ละประเด็นของวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อที่จะได้องค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้

การบูรณาการความเชื่อท้องถิ่นกับหลักศรัทธาในพระพุทธศาสนา

ภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้จากการวิจัย

1. หลักศรัทธา 4 ในพระพุทธศาสนาเป็นกรอบแนวคิดสำคัญในการอธิบายความเชื่อของชุมชน จากการศึกษาหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา พบว่า หลัก ศรัทธา 4 ประกอบด้วย 1. กัมมสัทธา ความเชื่อในกฎแห่งกรรม 2. วิปากสัทธา ความเชื่อในผลของกรรม 3. กัมมัสสกตาสัทธา ความเชื่อว่าสัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน 4. ตถาคตโพธิสัทธา ความเชื่อในปัญญาการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า หลักศรัทธาเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญของการดำเนินชีวิตตามแนวทางของพระพุทธศาสนา เนื่องจากเป็นหลักที่ช่วยกำหนดทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคลให้ตระหนักถึงผลของการกระทำ และส่งเสริมให้บุคคลดำเนินชีวิตด้วยความดีงามและมีคุณธรรม เมื่อพิจารณาในบริบทของชุมชนอำเภอศรีเชียงใหม่ พบว่าหลักศรัทธา 4 สามารถนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการทำความเข้าใจความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าแม่สองนางได้ เนื่องจากความเชื่อดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับแนวคิดเรื่องการทำความดี การได้รับผลดีจากการกระทำที่ดี และการดำเนินชีวิตด้วยความสุจริต ซึ่งสอดคล้องกับหลักศรัทธาในพระพุทธศาสนา

2. ความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าแม่สองนางเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน จากการศึกษาสภาพความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าแม่สองนางในปัจจุบันของอำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย พบว่า ความเชื่อดังกล่าวเป็นความเชื่อที่มีความผูกพันกับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่มาอย่างยาวนาน ชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่มีความเชื่อว่าเจ้าแม่สองนางเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คอยคุ้มครองและปกป้องรักษาชุมชน ความเชื่อนี้จึงกลายเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของประชาชน และมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างความสามัคคีของคนในชุมชน นอกจากนี้ ความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าแม่สองนางยังสะท้อนผ่านกิจกรรมทางวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน เช่น การจัดพิธีกรรม การทำบุญ และการจัดงานประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการสักการะเจ้าแม่สองนาง ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้เปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสืบทอดความเชื่อจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง

3. ความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าแม่สองนางมีบทบาทในการส่งเสริมจริยธรรมของชุมชน จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า ความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าแม่สองนางมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมจริยธรรมของชุมชนในหลายด้าน ได้แก่ 1. ด้านพิธีกรรมและประเพณี พิธีกรรมและประเพณีที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่สองนางช่วยส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนได้ร่วมกันทำกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งช่วยปลูกฝังคุณค่าทางจริยธรรม เช่น ความสามัคคี ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคม 2. ด้านชุมชน สังคม และวัฒนธรรม ความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าแม่สองนางมีบทบาทในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกของชุมชน และช่วยส่งเสริมให้คนในชุมชนมีจิตสำนึกในการรักษาวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของท้องถิ่น 3.

ด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว สถานที่ที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องเจ้าแม่สองนางได้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญของชุมชน ส่งผลให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่น การจำหน่ายสินค้าและบริการในชุมชน ซึ่งช่วยสร้างรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่ ในขณะเดียวกัน การประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและการค้าขายในชุมชนยังมีการยึดถือหลักจริยธรรม เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ และการให้บริการด้วยความจริงใจ ซึ่งเป็นคุณค่าที่สอดคล้องกับหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา

4. การบูรณาการความเชื่อท้องถิ่นกับหลักศรัทธาในพระพุทธศาสนา องค์ความรู้สำคัญที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้คือ การค้นพบว่าความเชื่อท้องถิ่นเกี่ยวกับเจ้าแม่สองนางสามารถอธิบายและพัฒนาให้สอดคล้องกับหลักศรัทธาในพระพุทธศาสนาได้ โดยความเชื่อดังกล่าวสามารถทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการปลูกฝังคุณค่าทางจริยธรรมให้กับประชาชนในชุมชน การบูรณาการระหว่างความเชื่อท้องถิ่นกับหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาในลักษณะนี้ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่ช่วยส่งเสริมให้ประชาชนดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม และช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม

สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย จากการสังเคราะห์ผลการวิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้ได้ว่า ความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าแม่สองนางเป็นทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนที่สามารถนำมาบูรณาการกับหลักศรัทธาในพระพุทธศาสนา เพื่อส่งเสริมจริยธรรมของประชาชนในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยความเชื่อดังกล่าวมีบทบาทในการ เป็นศูนย์รวมจิตใจและความศรัทธาของประชาชน ส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมของชุมชน สร้างความสามัคคีและความร่วมมือของคนในสังคม สนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของชุมชน ปลูกฝังคุณค่าทางจริยธรรมที่สอดคล้องกับหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา ดังนั้น องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า การบูรณาการความเชื่อท้องถิ่นกับหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา สามารถเป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริมจริยธรรมและพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ศึกษาความเชื่อเจ้าแม่สองนางตามหลักศรัทธาในพระพุทธศาสนา เพื่อส่งเสริมจริยธรรมของชุมชนอำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาหลักศรัทธา 4 ในพระพุทธศาสนา (2) ศึกษาสภาพความเชื่อเจ้าแม่

สองนางในปัจจุบัน และ (3) วิเคราะห์ความเชื่อดังกล่าวตามหลักศรัทธาในพระพุทธศาสนา เพื่อส่งเสริมจริยธรรมของชุมชน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า หลักศรัทธา 4 ในพระพุทธศาสนาเป็นหลักธรรมที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมและจริยธรรมของบุคคล โดยเฉพาะความเชื่อในกฎแห่งกรรมและผลของกรรม ซึ่งช่วยให้บุคคลตระหนักถึงผลของการกระทำและมีความรับผิดชอบต่อนตนเองและสังคม ในส่วนของสภาพความเชื่อเจ้าแม่สองนาง พบว่ายังคงมีบทบาทสำคัญในวิถีชีวิตของประชาชนในหลายมิติ ได้แก่ ด้านศาสนาและจริยธรรม ด้านพิธีกรรมและประเพณี ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว โดยความเชื่อดังกล่าวช่วยเสริมสร้างความสามัคคี ความร่วมมือ และความเข้มแข็งของชุมชน สำหรับการวิเคราะห์ความเชื่อเจ้าแม่สองนางตามหลักศรัทธาในพระพุทธศาสนา พบว่าเป็นการบูรณาการระหว่างความเชื่อท้องถิ่นกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างกลมกลืน โดยมีบทบาทในการส่งเสริมจริยธรรมของประชาชนในชุมชน ทั้งในด้านการประพฤติปฏิบัติตนตามหลักศีลธรรม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน และการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น อันนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนและการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ขอเสนอแนะจากการวิจัย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย หน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมการนำหลักศรัทธา 4 มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของประชาชนในชุมชน ควรสนับสนุนกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเจ้าแม่สองนาง เพื่อเสริมสร้างความสามัคคีและอัตลักษณ์ของชุมชน ควรบูรณาการความเชื่อท้องถิ่นเข้ากับนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างเหมาะสม
- 1.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ผู้นำชุมชนและพระสงฆ์ควรนำหลักศรัทธา 4 ไปประยุกต์ใช้ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่ประชาชน ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับความเชื่อเจ้าแม่สองนางควบคู่กับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
- 1.3 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ สถาบันการศึกษาควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรหรือกิจกรรมการเรียนรู้ด้านศาสนาและวัฒนธรรม ควรเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับการบูรณาการความเชื่อท้องถิ่นกับหลักพุทธธรรมในวงกว้าง สนับสนุนการสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับบทบาทของความเชื่อในการพัฒนาสังคม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรศึกษาความเชื่อท้องถิ่นในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบกับความเชื่อเจ้าแม่สองนาง และวิเคราะห์ความ

แตกต่างในเชิงวัฒนธรรมและจริยธรรม 2.2 ควรศึกษาผลกระทบของความเชื่อต่อพฤติกรรมของเยาวชน เพื่อหาแนวทางในการปลูกฝังคุณธรรมในระยะยาว 2.3 ควรใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) เพื่อให้ได้ข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น 2.4 ควรศึกษาการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเจ้าแม่สองนางในมิติของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ 2.5 ควรพัฒนาเป็นรูปแบบหรือโมเดลการส่งเสริมจริยธรรมของชุมชนโดยใช้ฐานความเชื่อและหลักพุทธธรรม

เอกสารอ้างอิง

- โกวิทย์ พวงงาม. (2553). การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2548). ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทย. กรุงเทพมหานคร: สร้างสรรค์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ประเวศ วะสี. (2550). ชุมชนเข้มแข็ง. กรุงเทพมหานคร: หมอชาวบ้าน.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2546). พุทธธรรม. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2555). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระไพศาล วิสาโล. (2553). พุทธธรรมกับสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- พระมหาภทธรอภิญญาภรณ์ อาภสฺสโร (เชื้อผาเต่า). (2566). วิเคราะห์หลักศรัทธาทางพระพุทธศาสนากับพลวัตการเปลี่ยนแปลง ทางความเชื่อในสังคมไทย. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วันชัย สอนศิริ. (2566). กระบวนการสร้างศรัทธาและพัฒนาปัญญาของพระมงคลสิทธาจารย์ (หลวงพ่อรวย ปาสาทิโก) วัดตะโก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุพัตรา สุภาพ. (2545). สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุนน อมรวิวัฒน์. (2544). การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.